

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 672/2014-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. marca 2016 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť [REDAKČIA] a [REDAKČIA], obe bytom [REDAKČIA], zastúpených advokátom JUDr. Jánom Vajdom, advokátska kancelária, Hviezdoslavovo námestie 201, Námestovo, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 7/2010 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKČIA] a [REDAKČIA] na prerokovanie ich veci bez zbytočných prieťahov zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 7/2010 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Námestovo prikazuje v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 7/2010 konať bez zbytočných prieťahov.

3. [REDACTED] a [REDACTED] priznáva finančné zadost'učinenie každej v sume po 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré je Okresný súd Námestovo p o v i n n ý vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Námestovo je p o v i n n ý uhradiť [REDACTED] a [REDACTED] [REDACTED] trovy konania v sume 291,56 € (slovom dvestodevät'desiatjeden eur a päťdesiatšesť centov) na účet ich právneho zástupcu, advokáta JUDr. Jána Vajdu, advokátska kancelária, Hviezdoslavovo námestie 201, Námestovo, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 12. decembra 2013 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka“) a [REDACTED], obe bytom [REDACTED] (ďalej spolu len „sťažovateľky“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Námestovo (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 7/2010.

1. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľky sú od 18. januára 2010 v procesnej pozícii žalobcov účastníkmi označeného konania o relatívnej neplatnosti kúpnych zmlúv a darovacej zmlúvy.

Sťažovateľky argumentujú, že od začatia konania ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu uplynula doba viac ako troch rokov a desiatich mesiacov a konanie nie je napriek tomu právoplatne ukončené. Udávajú, že vo veci samej bol 26. septembra 2012 vyhlásený rozsudok, ktorý však Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 7 Co 5/2013-205 z 15. mája 2013 zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, pričom „*odvtedy sa vo veci nekoná*“. Súčasne podľa ich názoru žalované konanie nie je právne zložité a dĺžku jeho trvania neovplyvnili svojou pasivitou.

Z odpovede predsedníčky okresného súdu na sťažnosť, ktorú sťažovateľka podala 12. marca 2012 podľa § 62 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, vyplynulo, že „v období od 8.12.2010 do 22.3.2012 neboli vykonané žiadne úkony smerujúce k prejednaniu a rozhodnutiu veci...“.

2. Ústavný súd si v rámci predbežného prerokovania sťažovateľkinej sťažnosti vyžiadal 24. septembra 2014 súdny spis okresného súdu vedený pod sp. zn. 5 C 7/2010, ktorý mu bol doručený 30. októbra 2014.

3. Uznesením č. k. III. ÚS 672/2015-17 z 25. novembra 2014 prijal ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľiek na ďalšie konanie.

4. Ústavný súd 12. januára 2015 vyzval okresný súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke sťažnosti a na stanovisko k možnému upusteniu od ústneho pojednávania vo veci.

5. Okresný súd doručil 5. februára 2015 ústavnému súdu vyjadrenie, v ktorom súhlasil s upustením od ústneho pojednávania o sťažnosti. Zároveň predložil takýto chronologický priebeh žalovaného konania:

„Dňa 18.01.2010 bol súdu doručený návrh na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy spolu s návrhom na vydanie predbežného opatrenia.

Dňa 18.02.2010 bolo vydané predbežné opatrenie, ktoré bolo zamietnuté.

Dňa 10.05.2010 bol vytýčený termín pojednávania na 24.06.2010 + daná výzva na zaplatenie súdneho poplatku z návrhu a za vydané predbežné opatrenie + boli žiadané správy potrebné na pojednávanie.

Dňa 24.06.2010 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom boli vypočutí účastníci konania, došlo k prednesu právnych zástupcov. Pojednávanie odročené za účelom doplnenia dokazovania podľa návrhu účastníkov konania – výsluch svedkov a vyžiadania si spisov ohľadom opatrovanca, ktorý je účastníkom konania.

Dňa 11.08.2010 žiadané spisy ohľadom žalobkyne II/ a tiež žalobcu III/ - či boli pozbavení spôsobilosti na právne úkony.

Dňa 13.08.2010 doručené doplnenie návrhu zo strany právneho zástupcu žalobcov, ktorú súd posúdil podľa obsahu ako návrh na pripustenie zmeny žaloby o neplatnosť zmlúv, ktoré boli uzavreté medzi žalovaným II/ a žalovanými III/ a IV/ a tiež o nehnuteľnosti, ktoré boli na listy vlastníctva (LV) zapísané po zápise diela ROEP.

Dňa 11.11.2010 výzva na manželku žalobcu III/ o udelenie súhlasu s opatrovníctvom, ktorého úlohou by bolo jeho zastupovanie v tomto konaní. Oznámenie zaslané 29.11.2010.

Dňa 06.12.2010 daný pokyn na ustanovenie opatrovníka pre žalobcu III/.

Dňa 08.12.2010 vydané uznesenie, ktorým súd ustanovil opatrovníka žalobcovi III/ v osobe jeho manželky [REDAKOVANÉ], ktorá s opatrovníctvom súhlasila s poukazom na ustanovenie § 29 ods. 2 O. s. p., keďže bolo zistené, že ide o osobu, ktorá je postihnutá duševnou chorobou a doposiaľ nebol pozbavený spôsobilosti na právne úkony.

Dňa 22.03.2010 bol daný pokyn na vyžiadanie správy od Správy katastra ohľadom nehnuteľnosti, ktorých sa dotkla zmena titulom zápisu diela ROEP a tiež za účelom doručenia plných mocí.

Dňa 25.04.2012 došla správa od Správy katastra [REDAKOVANÉ] týkajúca sa nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom zmlúv, ktorých neplatnosti sa žalobcovia domáhajú.

Dňa 08.06.2012 vytýčený termín pojednávania na 19.07.2012. Na žiadosť právneho zástupcu žalovaných bol termín pojednávania odročený z dôvodu čerpania dovolenky právnym zástupcom v letných mesiacoch. Nový termín určený 26.07.2012.

Dňa 26.07.2012 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom došlo k výsluchu účastníkov konania, resp. ich opatrovníkov a tiež navrhnutých svedkov. Pojednávanie odročené za účelom rozhodnutia o čiastočnom späťvzatí žaloby žalobcom v III. rade a tiež o zmene petitu žaloby. Pojednávanie bolo odročené na 13.09.2012.

Dňa 30.07.2012 bolo vydané uznesenie, ktorým súd pripustil zmenu petitu žaloby v žiadanom znení a tiež bol daný pokyn na vyžiadanie správy podľa návrhu zo strany žalobcov a žalovaných a tiež správy o tom, či žalovaní súhlasia s čiastočným späťvzatím žaloby.

Dňa 08.08.2012 došlé správy od Správy katastra [REDAKOVANÉ].

Dňa 10.08.2012 vyjadrenie sa k čiastočnému späťvzatiu zo strany žalovaných, ktorí so späťvzatím súhlasili a voči žalobcovi 3/ si neuplatňovali náhradu trov konania.

Dňa 06.09.2012 vydané uznesenie o zastavení konania v pomere medzi žalobcom 3/ a žalovanými v rade I/ až v rade IV/.

Dňa 03.09.2012 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom došlo k výsluchu navrhnutých svedkov. Pojednávanie bolo odročené na 26.09.2012 na vyhlásenie rozsudku.

Dňa 26.09.2012 bol vyhlásený rozsudok.

Dňa 08.10.2012 bolo vo veci podané odvolanie.

Dňa 15.11.2012 zaslané odvolanie na vyjadrenie, vyrubený súdny poplatok z odvolania.

Dňa 08.01.2013 spis predložený na Krajský súd v Žiline na rozhodnutie o odvolaní sa.

Dňa 20.06.2013 spis vrátený – rozsudok okresného súdu bol zrušený a vrátený späť na ďalšie konanie a rozhodnutie.

Dňa 01.08.2013 vydané uznesenie o pripustení vstupu ďalších účastníkov konania na strane žalovaných III/ a IV/. Uznesenie doručované aj prostredníctvom OO PZ. Nadobudlo právoplatnosť 22.10.2013.

Dňa 11.11.2013 bol vytýčený termín pojednávania na 10.12.2013 a boli zároveň žiadané správy týkajúceho sa zdravotného stavu žalovanej I/, keďže nový právny zástupca JUDr. Ján Vajda okrem relatívnej neplatnosti začal namietat' aj absolútnu neplatnosť právnych úkonov.

Dňa 10.12.2013 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom právny zástupca žiadal pripustiť zmenu petitu žaloby s tým, že písomné znenie návrhu zmenu s doplnením nehnuteľností, ktoré boli predmetom napadnutých kúpnych a darovacích zmlúv, uložil súd právnenému zástupcovi doručiť v lehote 15 dní. Právny zástupca lehotu a ani výzvu súdu neuposlúchol.

Dňa 11.12.2013 bolo vydané opravné uznesenie, keďže po pripustení vstupu ďalších účastníkov konania bol nesprávne uvedený dátum narodenia.

Dňa 11.12.2013 daný pokyn na expedovanie + vyžiadanie súhlasu s použitím zdravotnej dokumentácie.

Dňa 27.01.2014 žiadaný úmrtný list na žalovaného II/, ktorý zomrel, čo boli zistené pri doručovaní opravného uznesenia. Zároveň boli žiadané správy o okruhu dedičov z dedičskej kancelárie. Posledný žiadaný doklad doručený 19.02.2014.

Dňa 20.03.2014 daný pokyn na oznámenie okruhu dedičov od Notára tiež bola žiadaná správa na žalovanú I/ od Psychiatrickej liečebne.

Dňa 07.04.2014 vyhotovené uznesenie o pripustení zmeny petitu žaloby, po jeho prekontrolovaní bol dňa 19.05.2014 daný pokyn na jeho expedovanie, zároveň dňa 20.05.2014 bol daný pokyn na zloženie zálohy na znalecké dokazovanie.

Dňa 21.05.2014 vydané uznesenie na zloženie zálohy, ktoré bolo doručované spolu s uznesením o pripustení zmeny. Proti uzneseniu podal právny zástupca žalobkyne v I/ rade odvolanie a žiadal o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov.

Dňa 28.07.2014 vydané uznesenie o ustanovení znalca s tým, že bol daný pokyn na jeho expedovanie a tiež na vyžiadanie správ ohľadom pomerov žalobkyne I/, pre rozhodnutie o oslobodení od súdnych poplatkov.

Dňa 13.08.2014 právny zástupca žalobkyne podal námietku zaujatosti voči ustanovenému znalcovi.

Dňa 22.08.2014 daný pokyn na zaslanie námietky na vyjadrenie sa ustanovenému znalcovi. Vyjadrenie zaslané 07.09.2014.

Dňa 10.09.2014 uznesenie, ktorým súd rozhodol, že znalkyňa nie je vylúčená z podania znaleckého posudku. Zároveň bol daný pokyn po doručení uznesenia predložiť spis znalcovi.

Dňa 01.10.2014 oznámené znalcovi na jeho žiadosť zo dňa 19.09.2014, že súd mu predlžuje lehotu do 30.10.2014 na podanie ZP.

Dňa 21.10.2014 doručený ZP.

Dňa 27.10.2014 daný pokyn na doručenie ZP.

Dňa 08.11.2014 spis vrátený z Ústavného súdu.

Dňa 04.11.2014 vyjadrenie k ZP.

Dňa 26.01.2015 daný pokyn na vyžiadanie súhlasu s ustanovením opatrovníka pre žalovanú I/ vzhľadom na závery ZP, keďže trpí duševnou psychotickou poruchou. Zároveň boli žiadané aktuálne správy o výške poberaného dôchodku žalobkyne I/, jej manžela a [REDAKOVANÉ] (opatrovanca, ktorý žije so žalobkyňou I/) za tým účelom,

aby súd mohol rozhodnúť o oslobodení od platenia súdnych poplatkov a zložení záloh a následne priznal znalcovi odmenu a hotové výdavky.“

Z vecného hľadiska okresný súd vyhodnotil, že po právnej stránke nejde o vec zložitú, avšak „na dĺžku konania má... najväčší vplyv povinnosť súdu vykonať množstvo procesných úkonov a zabezpečenia množstva dôkazov, značného rozsahu, čo je zrejme z návrhu na zmenu petitu, keď nehnuteľnosti boli definované na cca 30 stranách (čl. 37 – 66) a následne nehnuteľnosti opätovne prelustrované (vid' referát čl. 285 a 375).

Bolo potrebné rozhodnúť o návrhu na nariadenie predbežného opatrenie, o návrhu na zmenu petitu, vykonať šetrenie za účelom rozhodnutia o ustanovení opatrovníka žalobcovi v 3/ rade, u ktorého boli pochybnosti o jeho spôsobilosti na právne úkony, rozhodnúť o čiastočnom zatavení konania, o pripustení ďalších účastníkov do konania, prešetriť spôsobilosť na právne úkony žalovanej v 1/ rade znalcom z odboru psychiatria, rozhodnúť o námietke vznesenej žalobcom proti osobe ustanovenej súdnej znalkyne, zisťovať právnych nástupcov po žalovanom v 2/ rade, opätovne rozhodnúť o zmene žaloby, ktorej zmenu navrhol právny zástupca žalobkyne v 1/ rade na pojednávaní dňa 10.12.2013, kedy mu bola uložená povinnosť v lehote 15 dní doručiť súd písomné presne znenie návrhu na zmenu petitu, ktorú povinnosť právny zástupca v stanovenej lehote nesplnil a nereagoval ani na urgenciu prevzatú dňa 5.2.2014. Súd rozhodol až 7.4.2014 po vyžiadaní listín zo správy katastra. Tu je potrebné pripomenúť, že z dôvodu veľkého množstva nehnuteľností bolo potrebné, pred vypracovaním uznesenia ich prekontrolovať, čo pri bežnej činnosti sudcu nie je možné vyhotoviť ihneď alebo v rozsahu niekoľkých týždňov. Je teda možné konštatovať, že aj zo strany právneho zástupcu žalobkyne v 1/ rade boli spôsobené prieťahy nepredložením presného znenia návrhu na zmenu petitu.“

Okresný súd je toho názoru, že „nekonal priebežne v období od 01/2011 do 12/2011, kedy vo veci nebol urobený žiadny úkon. Tieto prieťahy... neboli spôsobené úmyselne, ale množstvom reštančných vecí v senáte... Následne sa vo veci konalo – úkony boli robené každé dva až tri mesiace.“

1. Vyjadrenie krajského súdu zaslal ústavný súd 4. mája 2015 právnemu zástupcovi sťažovateľiek s možnosťou zaujať k nemu stanovisko, ako aj s požiadavkou, aby ústavnému

súdu oznámil, či jeho mandantky súhlasia s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Keďže právny zástupca na výzvu ústavného súdu v určenej lehote nereagoval, ústavný súd ho telefonicky 30. novembra 2015 požiadal o urýchlené zaslanie vyjadrenia, čo právny zástupca prisľúbil. Napokon na základe ďalšej urgencyie právny zástupca ústavnému súdu v podaní doručenom 8. marca 2016 doručil súhlas sťažovateľiek s upustením od ústneho pojednávania.

6. Ústavný súd 9. marca 2016 na okresnom súde zistil, že dosiaľ vo veci samej nebolo právoplatne rozhodnuté. V druhej polovici roka 2015 bolo v konaní uznesením nariadené kontrolné znalecké dokazovanie, pričom na základe námietky zaujatosti okresný súd uznesením z 18. decembra 2015 (právoplatné 13. januára 2016) rozhodol o nevyhlúčení ustanoveného znalca. Kontrolný znalecký posudok bol okresnému súdu doručený 1. marca 2016, preto ho okresný súd následne bude doručovať účastníkom konania spolu s pozvánkou na pojednávanie vo veci. Vec teda nie je právoplatne ukončená.

7. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva

(ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03).

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka konania a postup žalovaného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Základnými kritériami hodnotenia veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95).

Predmetom žalovaného konania je posúdenie platnosti štandardných občiansko-právnych zmlúv (kúpna zmluva, darovacia zmluva). Medzi sťažovateľkami a okresným súdom niet sporu o tom, že konanie nie je právne náročné. Súčasne však okresný súd tvrdí istú mieru skutkovej náročnosti prejednávanej veci poukazujúc na rozsah dotknutých nehnuteľností, ako aj na potrebu riešenia čiastkových procesných otázok v konaní (navrhované zmeny žalobného petitu, spôsobilosť na právne úkony u niektorých účastníkov spojená s potrebou znaleckého skúmania, námietka zaujatosti ustanoveného znalca).

K obrane formulovanej okresným súdom ústavný súd v prvom rade udáva, že navrhovaná zmena petitu nepredstavuje sama osebe faktor determinujúci skutkovú zložitosť prejednávanej veci, ale skôr podiel správania účastníka konania na jeho dĺžke. Pravda, okresný súd zmeny žalobných návrhov spája so skutkovou náročnosťou veci tvrdením, že „*nehnutel'nosti boli definované na cca 30 stranách... a následne nehnuteľnosti opätovne prelustrované...*“. Z chronológie žalovaného konania predloženej okresným súdom vyplýva, že sťažovateľky prostredníctvom právneho zástupcu doručili okresnému súdu 13. augusta 2010 zmenu žalobného petitu spočívajúcu v rozšírení okruhu zmlúv, ktorých neplatnosť tvrdili, ale aj v rozšírení okruhu „*nehnutel'ností, ktoré boli na listy vlastníctva (LV) zapísané po zápise diela ROEP*“. Z vyjadrenia okresného súdu, ako aj z podkladov, ktoré mal ústavný súd k dispozícii, teda vyplýva, že v evidencii sporných nehnuteľností dochádzalo aj k zmenám vyžadujúcim ich lustrácie na účel jednoznačného ustálenia predmetu konania.

Okrem toho sa ústavný súd stotožňuje aj s názorom okresného súdu, že vo veci možno pripustiť skutkovú zložitosť vzhľadom na nutnosť znaleckého dokazovania (I. ÚS 316/08, II. ÚS 237/09, IV. ÚS 750/2013 a ďalšie), ktoré sa dokonca v roku 2015 rozvinulo do potreby vypracovania kontrolného znaleckého posudku. Potreba odborného posúdenia skutočností relevantných z hľadiska kvality súdnej ochrany poskytovanej účastníkom konania predstavuje objektívny faktor prispievajúci k jeho skutkovej náročnosti, a tým aj k jeho predĺženiu.

Súhrnne ústavný súd vyhodnotil, že žalované konanie právne zložité nebolo, vykazovalo však istú mieru skutkovej náročnosti.

2. Pri posudzovaní druhého kritéria používaného pre hodnotenie prípadných zbytočných prietáhov v konaní ústavný súd dospel k záveru, že správanie sťažovateľiek, resp. ich právneho zástupcu, čiastočne prispelo k dĺžke posudzovaného konania.

Okresný súd poukazoval hlavne na skutočnosť, že žalujúca strana v konaní viackrát navrhla zmenu žalobného petitu.

Prvýkrát išlo o návrh doručený okresnému súdu 13. augusta 2010. Sťažovateľky ním rozšírili okruh dotknutých nehnuteľností i zmlúv, ktorých neplatnosť navrhovali vysloviť.

Ďalšia zmena žalobného petitu bola navrhovaná 26. júla 2012 a okresný súd o nej rozhodol 30. júla 2012, teda po štyroch dňoch. V tomto prípade teda nemožno hovoriť o relevantnom prispení sťažovateľiek ku kritizovanej dĺžke konania.

Návrh na zmenu petitu žaloby predniesol právny zástupca sťažovateľiek aj na pojednávaní 10. decembra 2013 a okresný súd mu určil lehotu 15 dní na predloženie písomnej formy tohto návrhu spolu s presnou konkretizáciou dotknutých nehnuteľností. Určenú lehotu právny zástupca sťažovateľiek nedodržel a podľa okresného súdu *„nereagoval ani na urgenciu prevzatú dňa 5.2.2014. Súd potom rozhodol až 7.4.2014 po vyžiadaní listín zo správy katastra.“*. Nedostatočná súčinnosť právneho zástupcu sťažovateľiek za týchto okolností podľa názoru ústavného súdu prispela k predĺženiu konania o viac ako 3 mesiace.

Návrh na nariadenie predbežného opatrenia bol okresnému súdu predložený spolu s návrhom na začatie konania vo veci samej, teda 18. januára 2010, pričom okresný súd o ňom rozhodol 18. februára 2010. Týmto svojím návrhom tak žalujúca strana predĺžila konanie o jeden mesiac.

Obdobne časovo nenáročné bolo rozhodovanie o čiastočnom späťvzatí žaloby, keďže okresnému súdu bolo podané 26. júla 2012, pričom po zaobstaraní vyjadrení žalovanej strany o ňom okresný súd rozhodol 6. septembra 2012, teda približne po dva a pol mesiacoch.

Pokiaľ ide o okresným súdom tvrdenú potrebu rozhodnutia o námietke zaujatosti ustanoveného znalca, z chronológie predloženej okresným súdom i z preštudovaného súdneho spisu ústavný súd dospel k záveru, že konanie o predmetnej námietke zaujatosti trvalo necelý mesiac (od 13. augusta 2014 do 10. septembra 2014).

3. Postup okresného súdu ako tretie kritérium pri posúdení porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zhodnotil ústavný súd ako postup,

ktorý vykazoval zbytočné prietahy. Vychádzal pritom z porovnania prehľadu úkonov súdu vo veci obsiahnutého vo vyjadrení okresného súdu a z vlastných zistení z vyžiadaného súdneho spisu.

Bezdôvodnú nečinnosť žalované konanie vykazovalo v období od 8. decembra 2010 do 22. marca 2012, teda v rozsahu viac ako 15 mesiacov.

Aj keď správanie štátneho orgánu spôsobujúce zbytočné prietahy sa obvykle prejavuje nečinnosťou orgánu s právomocou konať o veci, pre splnenie účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je právne významné akékoľvek správanie štátneho orgánu. To znamená, že aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva podľa čl. 48 ods. 2, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol (I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99, III. ÚS 24/09).

Z naznačeného hľadiska ústavný súd hodnotí kriticky aj predĺženie konania spôsobené pochybeniami okresného súdu pri rozhodovaní vo veci samej. Okresný súd totiž rozsudkom č. k. 5 C 7/2010-184 z 26. septembra 2012 žalobu v celom rozsahu zamietol, na základe odvolania sťažovateľiek však krajský súd uznesením č. k. 7 Co 5/2013-205 z 15. mája 2013 meritórny prvostupňový rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Dospel totiž k záveru, že okresný súd procesne nerozhodol o pristúpení ďalších odporcov do konania, no predovšetkým sa v odôvodnení svojho meritórneho rozsudku venoval iba jednej zo zmlúv, ktorých neplatnosť navrhovali sťažovateľky vysloviť. Celkom opomenul vysporiadať sa v odôvodnení svojho rozsudku s navrhovanou neplatnosťou ďalších zmlúv. No aj pri posudzovaní v poradí prvej kúpnej zmluvy z hľadiska jej možnej relatívnej neplatnosti postupoval okresný súd podľa záverov odvolacieho súdu v rozpore s § 605 ods. 1 treťou vetou zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov. Popísané pochybenia svedčia podľa názoru ústavného súdu o nesústreďenom postupe okresného súdu pri rozhodovaní o procesných otázkach i vo veci samej. Tým okresný súd prispel k predĺženiu žalovaného konania.

4. Súhrnne ústavný súd konštatuje, že na celkovej dĺžke žalovaného konania sa podieľali všetky tri faktory, ktoré sú pri rozhodovaní o sťažnostiach proti porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov štandardne vyhodnocované.

Ústavný súd v prvom rade vyhodnotil, že z pohľadu skutkovej náročnosti plynúcej z nevyhnutného predmetu dokazovania sa posudzované konanie skladá z dvoch etáp. Prvá trvala do novembra 2013, keď súdnemu sporu dominovala otázka relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy pre nerešpektovanie predkupného práva podielových spoluvlastníkov nehnuteľností. Dokazovanie sa tak prevažne koncentrovalo na skúmanie, či ponuku na využitie predkupného práva žalovaná strana skutočne adresovala strane žalujúcej a či tak urobila zákonom predpísaným spôsobom. V novembri 2013 však právny zástupca sťažovateľiek doplnil žalobnú argumentáciu aj o tvrdenú absolútnu neplatnosť dotknutých právnych úkonov, čo vyvolalo potrebu znaleckého skúmania psychického stavu žalovanej v 1. rade. Nadväzujúce znalecké dokazovanie a s ním súvisiaci priebeh posudzovaného konania okresného súdu si vyžiadalo rozhodovanie o početných procesných otázkach (odvolanie proti uzneseniu o zložení zálohy na znalecké dokazovanie späť so žiadosťou o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, námietka zaujatosti voči ustanovenému znalcovi, ustanovovanie opatrovníka pre žalovanú v 1. rade, kontrolné znalecké dokazovanie). Do popísaného stavu konania vstúpila nesúčinnosť právneho zástupcu sťažovateľiek uvedená pri analýze druhého kritéria, ale aj zistené úmrtie žalovaného v 2. rade, čo si vyžiadalo ustáľovanie okruhu jeho právnych nástupcov.

Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že využitie možností daných sťažovateľkám procesnými predpismi na uplatňovanie a presadzovanie ich práv v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, dôsledkom ktorého sú zbytočné prietahy (napr. I. ÚS 31/01, III. ÚS 472/2014 a ďalšie).

Na druhej strane ústavný súd nemôže prehliadať viac ako 15 mesiacov trvajúcu bezdôvodnú nečinnosť okresného súdu ani jeho nesústredenosť pri rozhodovaní vo veci samej, ktorá si nevyhnutne vyžiadala ďalšie pokračovanie konania. Osobitne je potrebné

zdôrazniť, že k popísaným pochybeniam došlo v období, keď skutková zložitost' žalovaného konania ešte nedosahovala mieru, ktorá konanie charakterizuje od druhej polovice roka 2013. Táto skutočnosť zosilňuje invazívnosť zistených pochybení okresného súdu vo vzťahu k označenému základnému právu s'ťažovateľiek. Podiel okresného súdu na skutočnosti, že žalované konanie nie je ani po viac ako šiestich rokoch právoplatne skončené, preto podľa názoru ústavného súdu zakladá jeho právomoc vysloviť porušenie základných práv s'ťažovateľiek na prerokovanie ich vecí bez zbytočných priet'ahov zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Vzhľadom na to, že ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva s'ťažovateľiek na prerokovanie ich vecí bez zbytočných priet'ahov, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu, bolo namieste využiť právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a prikázať okresnému súdu, aby v žalovanej veci konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva s'ťažovateľiek garantovaného im ústavou, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 5 000 € každej z nich. Túto svoju žiadosť s'ťažovateľky odôvodnili tvrdením, podľa ktorého *„stav našej právnej neistoty trvajúci viac ako 3 roky a 10 mesiacov nám spôsobil nielen materiálnu ujmu, ale aj nemateriálnu ujmu“*.

Z citovaného čl. 127 ods. 3 vyplýva, že finančné zadosťučinenie sa môže, ale nemusí priznať. Ústavný súd je toho názoru, že takéto zadosťučinenie je namieste tam, kde nie je možné dosiahnuť a dovŕšiť ochranu porušeného základného práva iným, ústavne a zákonne upraveným spôsobom (napr. III. ÚS 278/05). V relácii k zdôvodneniu požadovaného

finančného zadosťučinenia poukazujúcemu na „*materiálnu ujmu*“ sťažovateľiek ústavný súd zdôrazňuje, že cieľom finančného zadosťučinenia nie je náhrada prípadnej škody vzniknutej ústavne vadným postupom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci (napr. III. ÚS 237/07, III. ÚS 87/08).

Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri rozhodovaní o jeho sume však ústavný súd vychádzal nielen z pochybení relevantných z hľadiska základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ktoré identifikoval v postupe okresného súdu. Musel zohľadniť aj zistenú mieru skutkovej náročnosti žalovaného konania, no aj viacnásobné využívanie procesných prostriedkov sťažovateľkami, resp. ich právnym zástupcom, ktoré síce objektívne, no nezanedbateľne prispelo k predĺženiu konania. Za týchto okolností považoval ústavný súd za primerané priznať každej sťažovateľke finančné zadosťučinenie v sume 1 000 € (bod 3 výroku tohto nálezu).

Pri určovaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera ESĽP, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru aplikovaného na konkrétne okolnosti prípadu.

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľky v sťažnostnom petite navrhli priznať im náhradu trov právneho zastúpenia. Sumu trov vyčíslili na 413,91 €.

Ústavný súd vzhľadom na výsledok meritórneho prerokovania sťažnosti považoval za potrebné priznať každej sťažovateľke náhradu trov konania za dva úkony právnej služby poskytnutej ich právnym zástupcom, a to za prevzatie a prípravu zastúpenia, ako aj za písomné podanie – sťažnosť.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľiek ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Úkony právnej služby boli vykonané v roku 2013. Základná tarifa podľa ustanovenia § 11 ods. 3 vyhlášky je 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 781 € pre úkony v roku 2013), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2013 odmenu v sume 130,16 € a k tomu režijný paušál za jeden úkon v sume 7,81 €.

Náhrada trov právneho zastúpenia vo vzťahu k prevzatiu a príprave zastúpenia sťažovateľiek, ako aj k podaniu sťažnosti predstavuje sumu 520,64 €. Keďže však išlo o spoločné úkony právnej služby pri zastupovaní dvoch osôb, znižuje sa podľa § 13 ods. 2 vyhlášky suma tarifnej odmeny o 50 %. V prípade sťažovateľiek teda predstavuje sumu 260,32 €. K tomu bolo potrebné pripočítať štyrikrát režijný paušál, teda 31,24 €. Sťažovateľky majú nárok na náhradu trov právneho zastúpenia v sume 291,56 € (bod 4 výroku tohto nálezu), pričom okresný súd je povinný zaplatiť ju na účet právneho zástupcu sťažovateľiek (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. marca 2016